

DOI <https://doi.org/10.32782/spmed.2025.2.41>

Моделювання стійких спортивних екосистем як інструменту здоров'я населення в умовах воєнного стану та постконфліктного відновлення

УДК [796:614:502]:316.4(0:355.01) + 001.891.57

**О.В. Маслова¹, Я.В. Першегуба², І.М. Хоменко²,
Н.Л. Гончарук¹, Т.В. Книш¹**

¹Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ, Україна

² Національний університет охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика, Київ, Україна

Резюме. Системна криза громадського здоров'я та руйнування спортивної інфраструктури внаслідок воєнної агресії проти України зумовлюють нагальну необхідність у розробленні нових теоретичних підходів до промоції здоров'я. Ця криза поглиблюється синергетичним впливом хронічного стресу, гіподинамії та екологічної деградації, що вимагає переходу від традиційних інфраструктурно залежних рішень до гнучких, адаптивних механізмів. *Мета* – розробити та теоретично обґрунтувати концептуальну модель стійкої спортивної екосистеми, адаптованої до умов воєнного стану та постконфліктного відновлення. *Методи:* компаративний аналіз наукової літератури; аналіз релевантних документів; системний аналіз; структурно-функціональний аналіз; метод моделювання; теоретичний синтез. *Результати.* Розроблено концептуальну модель стійкої спортивної екосистеми, що базується на принципах безпеки, доступності та низькоресурсної адаптивності. Структурно модель інтегрує три взаємопов'язані компоненти: просторовий, що передбачає активацію безпечних екологічних зон; соціальний, ядром якого є суспільство; децентралізований управлінський компонент. Теоретично обґрунтовано інституційну рамку муніципально-громадського партнерства та запропоновано покроковий алгоритм імплементації моделі на рівні громади. *Висновки.* Розроблена модель є науково обґрунтованим інструментом для стратегічного планування, що пропонує перехід від інфраструктуро-центричної до екоцентричної парадигми оздоровлення. Вона створює методологічну основу для розроблення практичних посібників для громад щодо організації безпечної рухової активності. Ключова перевага моделі полягає у її здатності активувати та посилювати наявний соціальний капітал та екологічні ресурси громади. Це, своєю чергою, сприяє не лише підтримці здоров'я населення, а й зміцненню загальної соціальної стійкості в умовах довготривалих криз.

Ключові слова: спортивна екосистема, екологічні зони, сталий розвиток, здоров'я населення, рухова активність, стійкість, воєнні умови, післявоєнне відновлення, концептуальна модель.

Modeling of sustainable sports ecosystems as a population health tool in conditions of martial arts and post-conflict recovery*O.V. Maslova¹, Ya.V. Pershehuba², I.M. Khomenko²,
N.L. Honcharuk¹, T.V. Knysh¹*¹National University of Ukraine on Physical Education and Sport, Kyiv, Ukraine²Shupyk National Healthcare University of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. The systemic crisis of public health and the destruction of sports infrastructure as a result of military aggression against Ukraine necessitate the development of new theoretical approaches to health promotion. This crisis is exacerbated by the synergistic impact of chronic stress, physical inactivity, and environmental degradation, which requires a transition from traditional infrastructure-dependent solutions to flexible, adaptive mechanisms. *Objective* is to develop and theoretically substantiate a conceptual model of a sustainable sports ecosystem adapted to the conditions of martial law and post-conflict recovery. *Methods:* comparative analysis of scientific literature; analysis of relevant documents; system analysis; structural and functional analysis; modeling method; theoretical synthesis. *Results.* As a result of the study, a conceptual model of a sustainable sports ecosystem was developed, based on the principles of safety, accessibility, and low-resource adaptability. Structurally, the model integrates three interrelated components: spatial, which involves the activation of safe ecological zones; social, the core of which is society; decentralized management component. The institutional framework of municipal-public partnership is theoretically substantiated and a step-by-step algorithm for implementing the model at the community level is proposed. *Conclusions.* The developed model is a scientifically sound tool for strategic planning, suggesting a transition from an infrastructure-centric to an eco-centric paradigm of health improvement. It creates a methodological basis for developing practical guides for communities on organizing safe physical activity. The key advantage of the model is its ability to activate and strengthen the existing social capital and environmental resources of the community. This, in turn, contributes not only to maintaining the health of the population, but also to strengthening overall social resilience in conditions of long-term crises

Keywords: sports ecosystem, ecological zones, sustainable development, population health, physical activity, resilience, war conditions, post-war recovery, conceptual model.

Постановка проблеми. Повномасштабна воєнна агресія спричинила системну кризу громадського здоров'я в Україні, ключовими проявами якої стали погіршення ментального стану населення та зниження рівня фізичної активності. Дослідження, проведені за координації Міністерства охорони здоров'я України, свідчать, що понад 90% українців мали прояви хоча б одного із симптомів посттравматичного стресового розладу, а 57% перебувають у зоні ризику його розвитку [1]. Цей хронічний стрес, поєднаний з умовами гіподинамії через постійні загрози, обмежений доступ до безпечних просторів та зміну звичного способу життя, створює пряму загрозу здоров'ю нації, підвищуючи ризики серцево-судинних та інших неінфекційних захворювань [6].

Ситуація ускладнюється масштабним руйнуванням традиційної спортивної інфраструктури, що є прямим викликом для національної системи охорони здоров'я. За даними Міністерства

молоді та спорту України, унаслідок бойових дій було пошкоджено або повністю зруйновано понад 500 об'єктів спортивної інфраструктури, серед яких — стадіони, басейни, спортивні комплекси та школи [14]. Утрата цих об'єктів не лише обмежує можливості для занять спортом, а й руйнує соціальні зв'язки та осередки громадської активності, які є важливими для психологічної стійкості. Відновлення інфраструктури за довоєнними зразками є довготривалим та високовартісним, що робить його нежиттєздатним рішенням в умовах воєнного стану та обмежених ресурсів [11].

У відповідь на ці виклики виникає нагальна потреба в розробленні теоретичної основи для створення адаптивних, низькоресурсних та, що найважливіше, безпечних рішень для підтримки рухової активності. Такий підхід вимагає переосмислення самого поняття «простір для спорту», інтегруючи в нього укриття, прибудинкові території та інші адаптовані локації. Наукове

моделювання стійких спортивних екосистем, що враховує принципи безпеки, соціальної психології та урбаністики, дасть змогу запропонувати громадам гнучкі та ефективні інструменти для зміцнення фізичного і ментального здоров'я населення як під час воєнного стану, так і в період постконфліктного відновлення [21].

Науковий дискурс оперативно відреагував на виклики, спричинені воєнною агресією, однак його тематичний фокус є переважно фрагментарним.

Переважає більшість публікацій у провідних виданнях, як-от *The Lancet*, концентрується на кількісній оцінці масштабів психологічної травматизації населення, емпірично підтверджуючи високі показники поширеності ПТСР. Однак, наголошуючи на загальній потребі у доступних інтервенціях, ці роботи залишають поза увагою розроблення специфічних, неклінічних методів психосоціальної підтримки, які могли би бути імplementовані на рівні громад [12; 13].

Звіти профільних державних інституцій та міжнародних організацій, зокрема UNEP, містять вичерпні дані щодо масштабів екологічної шкоди, фіксуючи факти руйнування екосистем та хімічного забруднення. Проте ці праці, маючи переважно констатаційний характер, не здійснюють трансляцію отриманих даних у площину громадського здоров'я, тобто не пропонують превентивних та компенсаторних механізмів для нівелювання довгострокового впливу екоциду на здоров'я населення [9; 15].

Звіти ВООЗ ретельно документують прямі атаки на медичну інфраструктуру, справедливо розглядаючи їх як воєнні злочини та загрозу національній безпеці. Водночас у цих аналітичних матеріалах спортивні та рекреаційні об'єкти рідко концептуалізуються як невід'ємна частина превентивної ланки системи громадського здоров'я, що призводить до недооцінки масштабів утрат для здоров'язбережувального потенціалу нації [7; 20].

Спеціалізовані дослідження фіксують статистично значуще зниження рівня рухової активності серед вимушено переміщених осіб, коректно ідентифікуючи ключові бар'єри, зокрема фінансові та психосоціальні. Проте, фокусуючись на цій специфічній та більш доступній для вивчення когорті, науковці залишають поза увагою аналіз ситуації з гіподинамією серед населення, що продовжує проживати в умовах безпосередніх безпекових ризиків [2; 8].

Існує значний масив досліджень, що доводить ефективність контакту з природою для зниження стресу, проте ці роботи рідко фокусуються на специфіці застосування таких підходів в умовах активного конфлікту [4].

Урбаністичні дослідження підкреслюють важливість міських зелених зон для стійкості, але відсутні роботи, які б моделювали їх використання як основної та безальтернативної оздоровчої інфраструктури в умовах руйнації традиційної [17].

Отже, аналіз останніх публікацій виявляє ключову прогалину: попри визнання кризи психічного здоров'я та екологічної катастрофи бракує теоретичних робіт, що пропонують системні, адаптивні та низькоресурсні моделі організації оздоровчої рухової активності. Дослідження є переважно описовими, тоді як розроблення теоретичної основи для інтеграції екооздоровчих підходів у національну стратегію стійкості залишається нагальним завданням.

Мета дослідження — розробити та теоретично обґрунтувати концептуальну модель стійкої спортивної екосистеми, адаптованої до умов воєнного стану та постконфліктного відновлення.

Завдання дослідження:

1. Систематизувати наявний міжнародний досвід та проаналізувати релевантні політичні рамки для створення адаптивних оздоровчих програм.
2. Визначити структурні компоненти та ключові функції стійкої спортивної екосистеми в умовах кризи.
3. Побудувати концептуальну модель стійкої спортивної екосистеми, що представляє взаємозв'язки між її елементами.
4. Сформулювати теоретичні принципи інтеграції розробленої моделі в національну стратегію постконфліктного відновлення.

Методи дослідження. Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань нами використано такі методи дослідження:

- *компаративний аналіз наукової літератури* — дав змогу узагальнити та критично осмислити міжнародний досвід створення програм рухової активності в постконфліктних зонах та ідентифікувати успішні практики;
- *аналіз релевантних документів* — використано для теоретичного огляду національних стратегій (відновлення, громадського здоров'я) та міжнародних керівних документів (WHO,

UNDRR) із метою забезпечення відповідності майбутньої моделі існуючим пріоритетам та вимогам;

- *системний аналіз* — дав змогу встановити базові компоненти моделі (стейкхолдери, ресурси, простори, процеси), їхню структуру та ієрархію;

- *структурно-функціональний аналіз* — застосовано для ідентифікації ключових функцій екосистеми (оздоровча, соціалізуюча, психорегулююча, освітня) та визначення елементів, відповідальних за їх реалізацію;

- *метод моделювання* — використано для розроблення абстрактної (концептуальної) моделі у вигляді структурно-логічної схеми для демонстрації динамічних взаємозв'язків між компонентами та функціями;

- *теоретичний синтез* результатів, отриманих за допомогою всіх попередніх методів дослідження, — для формулювання конкретних науково обґрунтованих рекомендацій для органів державної влади та громадського сектору.

Результати дослідження та їх обговорення. Класичне розуміння спортивної екосистеми як сукупності взаємозалежних організацій, що спільно створюють спортивну цінність, потребує докорінного переосмислення в умовах війни. Ураховуючи принципи *теорії стійкості (Resilience Theory)*, яка аналізує здатність систем до адаптації та самоорганізації перед обличчям шоків збурень, пропонується авторське визначення. *Стійка спортивна екосистема* — це динамічна, саморегульована система взаємозв'язків між індивідами, соціальними групами (сім'ї, волонтерські об'єднання), адаптованим фізичним середовищем (парки, фізкультурно-спортивні споруди) та інституціями, що забезпечує задоволення базових потреб у руховій активності та психосоціальній підтримці в умовах підвищених ризиків та обмежених ресурсів. На відміну від статичних, інфраструктурно залежних систем ключовими характеристиками такої екосистеми є гнучкість, децентралізація та здатність до функціонування за рахунок внутрішнього соціального капіталу [5; 16].

Руйнування традиційної спортивної інфраструктури змушує переосмислити сам простір для рухової активності. Міський простір в умовах війни трансформується з «простору небезпеки» у потенційний «простір терапевтичного ландшафту» — термін із географії здоров'я, що позначає місця, які сприяють фізичному та психологічному відновленню. Аналіз показує,

що такими ландшафтами можуть стати парки, сквери, прибудинкові території, які за умов правильної організації перебирають на себе оздоровчу функцію.

Водночас теоретична концепція «третього місця», запропонована соціологом Реєм Ольденбургом (Ray Oldenburg) як неформальний публічний простір між домом («перше місце») та роботою («друге місце»), може бути адаптована до кризових умов. «Третіми місцями» тимчасово стають укриття, бомбосховища, гуманітарні хаби. Організація в них куточків для рухової активності (дитячі ігрові зони, місця для розтяжки чи йоги) дає змогу відновити відчуття спільноти та нормальності, перетворюючи простір вимушеного перебування на місце психосоціальної підтримки [10; 19].

Для вирішення мети і завдань нашого дослідження розроблення концептуальної моделі стійкої спортивної екосистеми, адаптованої до умов воєнного стану та постконфліктного відновлення, потребує огляду та інтеграції окремих теоретичних підходів:

- *соціально-екологічна модель здоров'я (Urie Bronfenbrenner)*: дає змогу структурувати спортивну екосистему через аналіз концентричних рівнів впливу на індивіда: мікросистема — це безпосереднє оточення (сім'я, тренер, спортивна група в укритті); мезосистема — взаємозв'язки між елементами мікросистеми (співпраця школи та волонтерської ініціативи); екосистема — ширші соціальні структури (політика місцевої громади щодо парків); макросистема — культурні цінності та національні політики (загальнодержавна стратегія відновлення) [3];

- *теорія стійкості (Resilience Theory)*: окрім загального визначення, ця теорія надає ключові принципи для функціонування моделі: адаптивність (здатність змінювати діяльність залежно від рівня безпеки), гнучкість (використання неспеціалізованих просторів та інвентарю) та здатність до самоорганізації (виникнення низових ініціатив без централізованого управління) [18].

Інтеграція цих підходів із доробком безпекознавства (аналіз ризиків), урбаністики (трансформація просторів), соціології (соціальний капітал) та громадського здоров'я (промоція здоров'я) формує комплексну теоретичну рамку, що дає змогу розробити не просто набір рекомендацій, а цілісну, науково обґрунтовану модель (рис. 1).

Рис. 1. Міждисциплінарна теоретична рамка концептуальної моделі стійкої спортивної екосистеми, адаптованої до умов воєнного стану та постконфліктного відновлення

Функціонування моделі ґрунтується на трьох її життєздатність та ефективність у кризовому контексті (рис. 2):

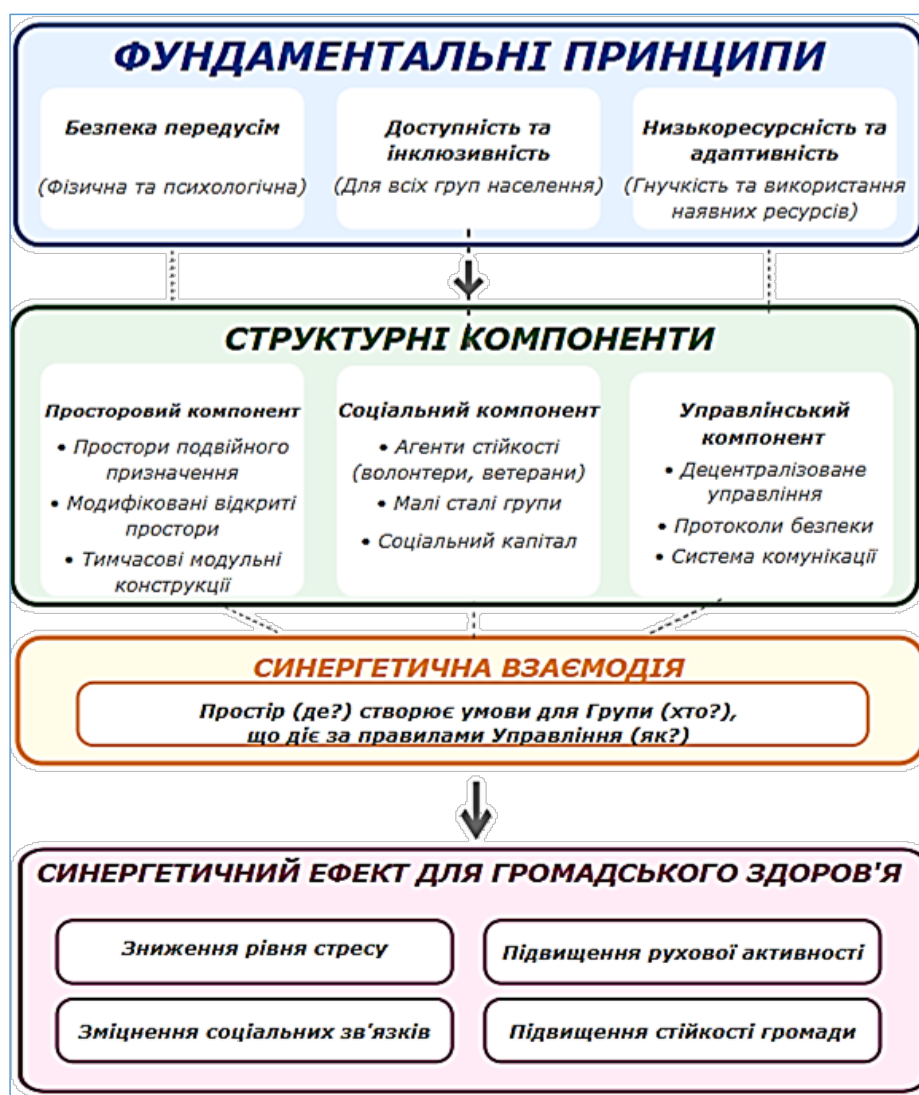

Рис. 2. Концептуальна модель стійкої спортивної екосистеми, адаптованої до умов воєнного стану та постконфліктного відновлення

- *безпека передусім (security-first principle)*: даний принцип є домінантним і визначає усі інші аспекти моделі; передбачає не лише фізичну безпеку (наявність укриттів, близькість до них, розроблені маршрути евакуації), а й психологічну безпеку; усі активності мають базуватися на травма-інформованому підході, що виключає елементи несподіваності та створює атмосферу довіри, підтримки та передбачуваності;

- *доступність та інклюзивність*: принцип орієнтації на максимальне залучення різних груп населення, які є особливо уразливими до гіподинамії та стресу; розроблення адаптованих програм для внутрішньо переміщених осіб, ветеранів та членів їхніх родин, дітей та підлітків, а також людей похилого віку, ураховуючи їхні фізичні можливості та психологічні потреби;

- *низькоресурсність та адаптивність*: даний принцип є втіленням теорії стійкості та передбачає максимальне використання наявних, а не спеціалізованих ресурсів; швидка модифікація та масштабування ресурсів залежно від зміни безпекової ситуації, наявних просторів та людського капіталу громади.

Модель складається з трьох взаємопов'язаних компонентів, що відповідають різним рівням соціально-екологічної системи:

1. *Просторовий компонент (фізичне середовище)* — даний компонент трансформує існуючий простір з потенційно небезпечного на здоров'язбережувальний та включає три типи адаптивних просторів (простори подвійного призначення — найбільш безпечний тип, де захисна функція поєднується з рекреаційною, до прикладу обладнані найпростішим інвентарем куточки в укриттях та бомбосховищах; модифіковані відкриті простори: парки, сквери, прибудинкові території, що знаходяться в безпосередній близькості до укриттів та обладнані простими, мобільними конструкціями; тимчасові модульні конструкції — легкі споруди, наприклад намети, павільйони, які можна швидко розгорнути на безпечних територіях для проведення занять). Теоретичною основою для організації цього компонента є зонування територій за рівнями безпеки, що дає змогу гнучко вибирати локацію для активностей залежно від поточної ситуації.

2. *Соціальний компонент (люди, їхні взаємозв'язки)* — даний компонент відображає взаємодію різного контингенту за прикладним спрямуванням (лідери громад та волонтери — виступають

як організатори та координатори; медичні працівники та психологи — надають консультативну підтримку та проводять навчання з першої допомоги і психологічної саморегуляції; ветерани як інструктори — їхній досвід трансформується в унікальну перевагу, можуть проводити заняття з функціонального тренінгу, самооборони, виступати менторами). Ключовим механізмом є створення малих, сталих груп (до 10–15 осіб), що регулярно зустрічаються. Це сприяє формуванню соціального капіталу, довіри та взаємної підтримки, перетворюючи заняття з рухової активності на інструмент соціальної згуртованості.

3. *Управлінський компонент (прийняття управлінських рішень окремими функціональними групами)* — даний компонент забезпечує стабільність та безпеку функціонування всієї системи; базується на моделі децентралізованого управління, де рішення приймаються на рівні місцевої громади або навіть окремої ініціативної групи; включає три основні елементи (протоколи безпеки — чіткі, прості та зрозумілі алгоритми дій для всіх учасників під час повітряної тривоги чи іншої надзвичайної ситуації; система комунікації — прості канали сповіщення, наприклад чати в месенджерах, для швидкої координації та інформування про зміни в розкладі чи безпековій ситуації; навчання лідерів — короткі тренінги для волонтерів та інструкторів з основ безпеки, першої допомоги та травма-інформованого підходу).

Ефективність моделі досягається не просто сумою її компонентів, а їхньою синергетичною взаємодією. Просторовий компонент (безпечне місце) створює умови для реалізації соціального компонента (зустріч групи), що відбувається за правилами управлінського компонента (протоколи безпеки). Саме ця взаємодія генерує комплексний позитивний вплив на громадське здоров'я: рухова активність у безпечному просторі в колі довіри знижує рівень стресу, покращує фізичний стан та водночас зміцнює соціальні зв'язки, що підвищує загальну стійкість як окремої особистості, так і громади у цілому.

Теоретичне обґрунтування концептуальної моделі є необхідною, але не достатньою умовою для її практичної реалізації. Подальше розроблення теоретичних засад її імплементації передбачає визначення інституційної рамки та послідовного алгоритму впровадження на рівні громади, де центральним завданням постає

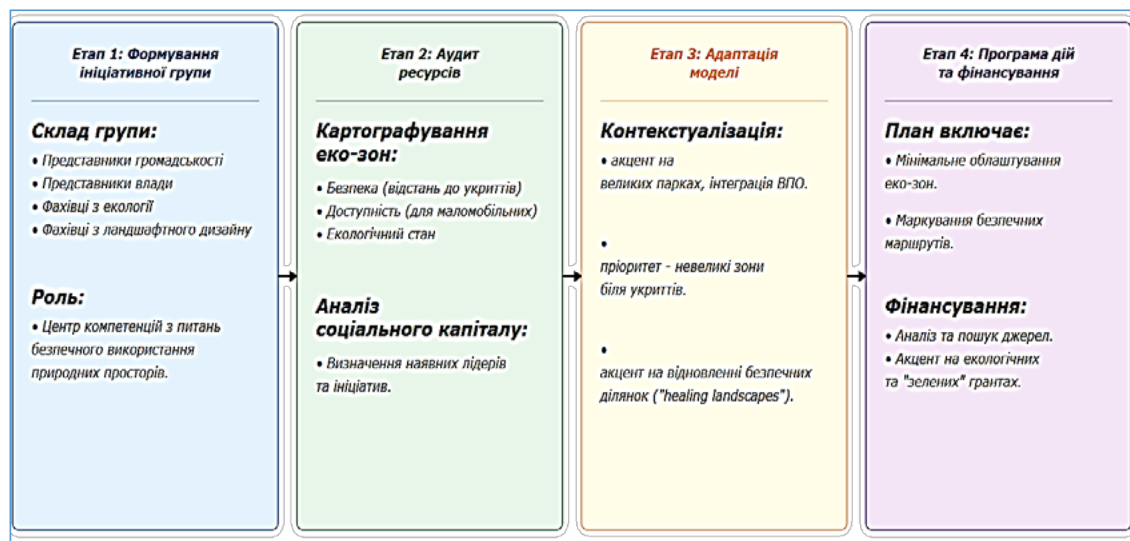

Рис. 3. Алгоритм імплементації концептуальної моделі стійкої спортивної екосистеми, адаптованої до умов воєнного стану та постконфліктного відновлення

створення мережі безпечних екологічних зон для занять фізичною культурою і спортом.

Ефективна імплементація стійкої спортивної екосистеми вимагає чіткої взаємодії ключових інституцій, спрямованої на формування та підтримку здоров'язбережувального природного середовища. У цій взаємодії муніципалітети виконують функцію фасилітаторів та гарантів простору, проводячи аудит, юридичне закріплення та базове облаштування міських зелених зон як пріоритетних локацій. Заклади охорони здоров'я первинної ланки відіграють роль методичних консультантів та промоутерів «зеленого оздоровлення», упроваджуючи практику «зелених рецептів» як частини терапії. Освітні установи стають ресурсними та освітніми центрами, що надають доступ до власних безпечних зелених територій, тоді як громадський сектор виступає ядром та рушійною силою, що «оживляє» ці екологічні зони, організовуючи заняття та адаптуючи активності до ландшафтів (рис. 3).

Теоретична імплементація моделі є послідовним процесом, у центрі якого — ідентифікація та активація екологічних зон. *На першому етапі* відбувається формування міждисциплінарної ініціативної групи, до якої доцільно залучити представників громадськості, влади, а також фахівців з екології та ландшафтного дизайну, що стане центром компетенцій із питань безпечного використання природних просторів.

Другий етап присвячений теоретичному аудиту наявних екологічних та соціальних

ресурсів, що пріоритетно включає картографування міських зелених зон за критеріями безпеки, доступності та екологічного стану, а також аналіз соціального капіталу — наявних лідерів та ініціатив, здатних проводити заняття на відкритому повітрі.

На третьому етапі відбувається адаптація базової моделі до екологічного та безпекового контексту громади, що передбачає різне «налаштування» залежно від її типу: для тилового міста акцент робиться на використанні великих парків, для прифронтової території пріоритет надається невеликим захищеним зонам біля укриттів, а для деокупованої території — на ретельному відборі та відновленні безпечних природних ділянок.

Фінальним, четвертим, етапом є розроблення програми дій та пошук цільового фінансування, що включає заходи з мінімального облаштування екологічних зон та аналіз потенційних джерел фінансування з акцентом на екологічних та «зелених» грантових програмах та фондах, що підтримують сталий розвиток.

Висновки. Проведене теоретичне дослідження дає змогу зробити низку узагальнюючих висновків щодо ролі, структури та механізмів імплементації стійких спортивних екосистем, де центральним елементом є використання природного середовища як інструменту промоції здоров'я.

Розроблена концептуальна модель є науково обґрунтованим інструментом для стратегічного планування у сфері громадського здоров'я, що

є особливо актуальним в умовах довготривалих криз. Її ключова цінність полягає у теоретичному обґрунтуванні переходу від інфраструктуро-центричної до екоцентричної парадигми оздоровлення. Модель пропонує системне бачення, де міські зелені зони (парки, сквери, лісопарки) розглядаються не як допоміжний, а як основний, низькоресурсний та адаптивний інфраструктурний інструмент для підтримки фізичного та ментального здоров'я населення.

Дане дослідження відкриває перспективи для подальшої наукової роботи, яка має рухатися

у двох ключових напрямках. По-перше, нагальною є прикладна реалізація моделі через пілотні проекти, сфокусовані на практичній організації оздоровчих активностей у міських екологічних зонах різних типів громад. По-друге, доцільним є проведення досліджень для порівняльної оцінки впливу занять у природному середовищі (терапевтичних ландшафтах) на ментальне та фізичне здоров'я населення порівняно з активностями у закритих приміщеннях, що дасть змогу отримати доказову базу ефективності «зеленого оздоровлення».

Література

1. Міністерство охорони здоров'я України. [Ministry of Health of Ukraine]. В Україні презентували результати першого з початку повномасштабної війни дослідження психологічного стану населення [Інтернет]. 2025. Available from: <https://moz.gov.ua/uk/v-ukraini-prezentuvali-rezultati-pershogo-z-pochatku-povnomashtabnoi-vijni-doslidzhennja-psihologichnogo-stanu-naselennja>
2. Boiko DI, Shyrai PO, Mats OV, et al. Mental health and sleep disturbances among Ukrainian refugees in the context of Russian-Ukrainian war: A preliminary result from online-survey. *Sleep Med.* 2024;113:342–348. doi:10.1016/j.sleep.2023.12.004
3. Bronfenbrenner U. The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design. Harvard University Press; 1979. doi:10.4159/9780674028845
4. Coventry PA, Brown JE, Pervin J, et al. Nature-based outdoor activities for mental and physical health: Systematic review and meta-analysis. *SSM Popul Health.* 2021;16:100934. doi:10.1016/j.ssmph.2021.100934
5. Holling CS. Resilience and Stability of Ecological Systems. *Annu Rev Ecol Syst.* 1973;4:1–23. doi.org/10.1146/annurev.es.04.110173.000245
6. Joseph G. Mental Health, Resilience, and Physical Activity in Civilians Affected by Conflict-Related Trauma: A Cross-Sectional Study. *Healthcare.* 2025;13(15):1781. doi: 10.3390/healthcare13151781
7. Kalaitzaki A, Goodwin R, Kurapov A, Vintilă M, Lăzărescu G, Lytvyn S, et al. The mental health toll of the Russian-Ukraine war across 11 countries: Cross-sectional data on war-related stressors, PTSD and CPTSD symptoms. *Psychiatry Res.* 2024;341:116248. doi:10.1016/j.psychres.2024.116248
8. Kim B, Salmon-Letelier M. Sports Therapy and Refugees in Conflict Settings. *J Stud Res* [Internet]. 2025 Feb 28 [cited 2025 Aug 18];14(1). Available from: <https://www.jsr.org/hs/index.php/path/article/view/8861>
9. Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine. The Environmental Impact of the War [Internet]. 2023. Available from: <https://mepr.gov.ua/en/news/3-trln-hrn-zavdaly-zbytkiv-dovkillyu-ukrayiny-rosijski-okupanty-za-2-roky-povnomashtabnoyi-vijny/>
10. Oldenburg R. The Great Good Place: Cafés, Coffee Shops, Bookstores, Bars, Hair Salons, and Other Hangouts At the Heart of a Community. Cambridge, MA: Da Capo Press; 1999. Available from: <https://lib.ugent.be/catalog/rug01:001297291>
11. Polukarov Y, Polukarov O, Rohozian Y, Lakomska I, Anisimova L. Impact of the full-scale war in Ukraine on the environment: environmental damage assessment. *Law Hum Environ.* 2024;15(1):85–100. doi:10.31548/law/1.2024.85
12. Shevlin M, Hyland P, Karatzias T, et al. The psychological impact of the war in Ukraine on the Ukrainian population. *Lancet Reg Health Eur.* 2023;34:100742. doi:10.1016/j.lanepe.2023.100742
13. Stelter M, Zupanec M, Taetz-Harrer A, et al. The impact of the war in Ukraine on the well-being of German medical students: a mixed-methods study. *Sci Rep.* 2025;15:28646. doi:10.1038/s41598-025-86861-8
14. Ukrainska Pravda. 1000 days of invincibility: how war changed Ukraine's sports infrastructure – photos [Internet]. 2024. Available from: <https://www.pravda.com.ua/eng/columns/2024/11/19/7485337/>
15. United Nations Development Programme. Environmental Damage Assessment [Internet]. 2024 [cited 2025 Aug 18]. Available from: <https://www.undp.org/ukraine/environmental-damage-assessment>
16. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Damaged cultural sites in Ukraine verified by UNESCO [Internet]. 2024 [cited 2025 Aug 18]. Available from: <https://www.unesco.org/en/ukraine-war/damaged-cultural-sites>
17. Vasiutynska E. Assessment of the ecosystem service indicators of urban green zones in relation with the urbogenic load of Ukraine regions. *Ecological sciences.* 2021;34(7):36–43. doi:10.32846/2306-9716/2021.eco.7-34.7
18. Vromans L, Frielink N, Noorlandt HW, Giesbers SAH, Embregts PJCM. The experiences of people with intellectual disabilities living in Ukraine during the first months of the Russian invasion: A lack of fulfilment of basic necessities and support and uncertainty towards reforms. *Disabil Soc.* 2023;39(11):2920–2935. doi:10.1080/09687599.2023.2229502
19. Williams A. Therapeutic Landscapes. 1st ed. Routledge; 2007. doi:10.4324/9781315551166
20. World Health Organization. Attacks on health care in Ukraine [Internet]. 2024 [cited 2025 Aug 18]. Available from: <https://www.who.int/emergencies/situations/ukraine-emergency/attacks-on-health-care>
21. Zhang Y, Xie YJ, Yang L, et al. Community-based participatory research (CBPR) approaches in vaccination promotion: a scoping review. *Int J Equity Health.* 2024;23:227. doi:10.1186/s12939-024-02278-1

ORCID 0000-0001-8907-6172, 0205@ukr.net

ORCID 0000-0002-8412-6393

ORCID 0000-0003-4592-3047, igme@ukr.net

ORCID 0000-0002-0408-5246, nhoncharuk@uni-sport.edu.ua

ORCID 0009-0005-7565-0600, tknysh@uni-sport.edu.ua

Надійшла 15.08.2025

Прийнята 06.09.2025

Опублікована 10.09.2025